

ΑΣ ΑΡΧΙΣΩ για άλλη μιὰ φορά.

Ἀγαπημένη μου μαμά,

Σοῦ γράφω σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ σὲ πλησιάσω — ἀκόμα κι ἂν κάθε λέξη πού βάζω κάτω στὸ χαρτὶ μὲ ἀπομακρύνει περισσότερο ἀπὸ ἐσένα. Σοῦ γράφω γιὰ νὰ γυρίσω πίσω στὸ χρόνο, στὴ στάση ἐκείνη τῆς Βιρτζίνια, ὅταν ἐσὺ ἔμεινες νὰ κοιτάζεις ἔντρομη τὸ βαλσαμωμένο ἄρσενικό ἐλάφι πού κρεμόταν πάνω ἀπὸ τὸ αὐτόματο μηχάνημα ἀναψυκτικῶν ἔξω ἀπὸ τὶς τουαλέτες, μὲ τὰ κέρατά του νὰ σιάζουν τὸ πρόσωπό σου. «Δὲν καταλαβαίνω γιατί τὸ κάνουν αὐτό. Δὲν βλέπουνε πὼς εἶναι ἓνα κουφάρι; Τὰ κουφάρια πρέπει νὰ κρύβονται, ὄχι νὰ μένουνε γιὰ πάντα ἔτσι».

Θυμᾶμαι τώρα ἐκεῖνο τὸ ἐλάφι, θυμᾶμαι τὸν τρόπο πού καρφώθηκες στὰ μαῦρα γυάλινα μάτια του, βλέποντας ἐκεῖ μέσα τὴ δική σου ἀντανάκλαση, τὸ σῶμα σου ὀλόκληρο, στρεβλό, μέσα στὸν ἄψυχο καθρέφτη. Καὶ δὲν ἦταν ἡ τερατώδης τοποθέτηση ἐνὸς ἀποκεφαλισμένου ζώου αὐτὸ πού σὲ συγκλόνισε, ἀλλὰ τὸ ὅτι τὸ βαλσάμωμα ἐνσάρκωνε ἓνα θάνατο πού δὲν τελειώνει, ἓνα θάνατο πού ἐξακολουθεῖ νὰ πεθαίνει καθὼς ἐμεῖς τὸν προσπερνᾶμε πηγαίνοντας νὰ κάνουμε τὴν ἀνάγκη μας.

Σοῦ γράφω ἐπειδὴ μοῦ ἔχουν πεῖ ποτὲ νὰ μὴν ἀρχίζω μιὰ πρόταση μὲ τὸ ἐπειδή. Ὡστόσο δὲν προσπα-

θοῦσα νὰ σχηματίσω καμία πρόταση, προσπαθοῦσα μόνο νὰ ἀπελευθερωθῶ. Ἐπειδὴ ἡ ἐλευθερία, μοῦ ἔχουν πεῖ, δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀπόσταση ἀνάμεσα στὸν κυνηγὸ καὶ στὸ θήραμά του.¹

Φθινόπωρο. Κάπου πάνω ἀπὸ τὸ Μίσιγκαν, μιὰ ἀποικία ἀπὸ πεταλοῦδες μονάρχες, ποὺ ἀνέρχεται σὲ ἓναν πληθυσμὸ μεγαλύτερο ἀπὸ δεκαπέντε χιλιάδες, ξεκινᾷ γιὰ τὴν ἐτήσια μετανάστευσή της πρὸς τὸν νότο. Σὲ διάστημα δύο μηνῶν, ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο ὡς τὸ Νοέμβριο, θὰ μετακινήθουν, μὲ ἓνα χτύπημα τῶν φτερῶν κάθε φορά, ἀπὸ τὸν νότιο Καναδὰ καὶ τὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες σὲ τμήματα τοῦ κεντρικοῦ Μεξικοῦ, ὅπου θὰ ξεχειμωνιάσουν.

Οἱ πεταλοῦδες κουρνιάζουν ἀνάμεσά μας, πάνω στὰ πρεβάζια τῶν παραθύρων καὶ στοὺς φράχτες ἀπὸ συρματόπλεγμα, στὰ σκοινιά τῆς μπουγάδας ποὺ δονοῦνται ἀκόμη ἀπὸ τὸ βάρος ρούχων ποὺ μόλις ἀπλώθηκαν, πάνω στὸ γαλάζιο καπὸ μιᾶς ξεθωριασμένης Σεβρολέτ, μὲ τὰ φτερά τους νὰ διπλώνουν ἀργά, λὲς καὶ τὰ μαζεύουν, πρὶν ξαφνικὰ δώσουν μία καὶ βρεθοῦν στὸν ἀέρα.

Ἄρκεϊ μία καὶ μόνο νύχτα παγωνιάς γιὰ νὰ ἀφανίσει μιὰ ὀλόκληρη γενιά. Ἄρα ἡ ζωὴ εἶναι ζήτημα χρόνου, κατάλληλης στιγμῆς.

Τότε ὅταν ἤμουν πέντε-ἕξι χρονῶν καὶ ὄρμησα πάνω σου, ἔτσι γιὰ πλάκα, πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ διαδρόμου οὐρλιάζοντας, «Μπάμ!» Καὶ ἐστὶν ξεφώνησες, τὸ πρόσωπό σου συστράφηκε, παραμορφώθηκε, κι ἔπειτα ξέσπασες σὲ λυγμοὺς καὶ στηριγμένη πίσω στὴν πόρτα ἔσφιξες τὸ στῆθος σου μὲ κομμένη τὴν ἀνάσα. Ἐγὼ σάθηκα σαστισμένος, μὲ τὸ παιδικὸ πολεμικὸ μου κράνος

στραβοφορεμένο στο κεφάλι. Ήμουν ένα Αμερικανάκι που πιθήκιζα κάτι που είχα δει στην τηλεόραση. Δεν ήξερα ότι ο πόλεμος ήταν ακόμη μέσα σου, ότι υπήρχε καταρχάς κάποιος πόλεμος, ότι άπαξ και χωθεί μέσα σου δεν φεύγει ποτέ — μόνο αντηχεί, γίνεται ένας ήχος που σχηματίζει το πρόσωπο του δικού σου γιού. Μπάμ.

Τότε στην τρίτη δημοτικού, με τη βοήθεια της κυρίας Κάλαχαν, που δίδασκε αγγλικά ως δεύτερη γλώσσα, διάβασα το πρώτο βιβλίο που αγάπησα, ένα παιδικό βιβλίο με τίτλο *Thunder Cake*, της Πατρίσια Πολάκο. Στην ιστορία, όταν ένα κοριτσάκι και η γιαγιά του διακρίνουν μια καταιγίδα να κοχλάζει στον πράσινο ορίζοντα, αντί ν' άμπαρωθούν καρφώνοντας σανίδες σε πόρτες και παράθυρα, καταγίνονται να φτιάξουν ένα κέικ. Η πράξη αυτή, ή παράτολμη μιά θαρραλέα άρνηση της κοινής λογικής, με άπογείωσε. Καθώς η κυρία Κάλαχαν στεκόταν πίσω μου, με το στόμα της στο άφτί μου, ή δίνη της γλώσσας με ρούφηξε βαθύτερα. Η ιστορία ξετυλίχτηκε, ή καταιγίδα με σκέπασε καθώς εκείνη μιλούσε, κι έπειτα με σκέπασε για άλλη μιιά φορά, καθώς επαναλάμβανα τις λέξεις. Να ψήνεις ένα κέικ μέσα στο μάτι του κυκλώνα: να ταΐζεις τον έαυτό σου ζάχαρη πάνω στην κόψη του κινδύνου.

Την πρώτη φορά που με χτύπησες, πρέπει να ήμουν τεσσάρων. Ένα χέρι, μιιά άστραπή, ένα ξεκαθάρισμα. Το στόμα μου μιιά φλόγα από την έπαφή.

Ήταν εκείνη τή φορά που έπιχείρησα να σου μάθω να διαβάσεις, όπως μου έμαθε έμένα ή κυρία Κάλαχαν, με τὰ χείλη μου στο άφτί σου, το χέρι μου πάνω στο δικό

σου, με τις λέξεις να κινούνται κάτω από τους ήσκιους που σχηματίζαμε. Όμως η πράξη αυτή (ένας γιός να διδάσκει τη μάνα του) αντέστρεψε τις ιεραρχίες μας, και μαζί με αυτές και τις ταυτότητές μας, που στη χώρα τούτη ήταν ήδη ισχνές και περιορισμένες. Έπειτα από τα ψελλίσματα και τα λαθεμένα ξεκινήματα, με τις προτάσεις να στρίβουν, να κλειδώνουν στο λαρύγγι σου, έπειτα από την άμηχανία της άποτυχίας, έκλεισες το βιβλίο απότομα. «Δέν είναι ανάγκη να διαβάζω», είπες με έκφραση τσακισμένη, και με μια σπρωξιά απομακρύνθηκες από το τραπέζι. «Έχω μάτια και βλέπω — μ' αυτά δέν έφτασα ως εδώ;»

Και τότε με το τηλεχειριστήριο. Μια ξυλιά στον πήχη του χεριού μου κι εγώ να λέω ψέματα στους δασκάλους. «Έπεσα στο κυνηγητό».

Τότε, στα σαράντα έξι σου χρόνια, όταν είχες την αϊφνίδια διάθεση να χρωματίσεις. «Πάμε στο Walmart», μου είπες ένα πρωί. «Θέλω μπλόκ ζωγραφικής». Έπί τέσσερις μήνες γέμιζες το χώρο ανάμεσα στα χέρια σου με όλες τις αποχρώσεις που αδυνατούσες να προφέρεις. *Ματζέντα, βερμιγιόν, τοῦ κατιφέ, τοῦ κασσίτερου, τοῦ κεδρόμηλου, κανελί*. Κάθε μέρα έσκυβες ἐπὶ ὥρες πάνω σέ τοπία με άγρούς, βοσκοτόπια, τὸ Παρίσι, δύο άλογα σέ μιὰ άνεμοδαρμένη κοιλάδα, τὸ πρόσωπο ενός κοριτσιού με μαῦρα μαλλιά και ἐπιδερμίδα που άφησες κενή, λευκή τὴν άφησες. Τὰ κρεμοῦσες παντοῦ μες στο σπιτι, που εἶχε άρχίσει να μοιάζει με τάξη δημοτικῶ σχολείου. Όταν σέ ρώτησα, «Γιατί χρωματίζεις, γιατί τώρα;» άφησες κάτω τὸ κραγιόνι στο πράσινο του ζαφειριού και άτένισες όνειροπόλα έναν μισοτελειωμένο κῆπο. «Ταξιδεύω

για λίγο μαζί τους», απάντησες, «αίσθάνομαι όμως τὰ πάντα. Είμαι ακόμη ἐδῶ, σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο».

Τότε πού μοῦ πέταξες ἕνα κουτί μὲ Lego κατακέφαλα. Τὸ ξύλο λευιάστηκε μὲ αἷμα.

«Ἐφτιαξες ποτὲ μιὰ σκηνή», εἶπες καθὼς χρωμάτιζες ἕνα εἰδυλλιακὰ ἀμερικάνικο σπίτι, «για νὰ βάλεις μετὰ μέσα τὸν ἑαυτό σου; Παρατήρησες ποτὲ τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ πίσω, καθὼς ἀπομακρύνεται, καθὼς πηγαίνει βαθύτερα σὲ κείνο τὸ τοπίο, καθὼς ἀπομακρύνεται ἀπὸ σένα;»

Πῶς νὰ σοῦ πῶ ὅτι αὐτὸ πού περιέγραφες ἦταν ἡ συγγραφή; Πῶς νὰ σοῦ πῶ ὅτι, ἐντέλει, ἐμεῖς οἱ δύο εἴμαστε πολὺ κοντά, ὅτι οἱ ἦσκιοι τῶν χεριῶν μας, ἂν καὶ σὲ δύο διαφορετικὲς σελίδες, συγχωνεύονται, γίνονται ἕνα;

«Συγγνώμη», μοῦ εἶπες, δένοντας μὲ ἕναν ἐπίδεσμο τὸ τραῦμα στὸ μέτωπό μου. «Πάρε τὸ παλτό σου. Θὰ πᾶμε στὰ McDonald's». Μὲ τὸ κεφάλι πονεμένο βουτοῦσα κοιτομπουκιὲς μέσα σὲ κέτσαπ, ἐνῶ ἐσὺ μὲ κοιτάζεις. «Πρέπει νὰ μεγαλώσεις καὶ νὰ δυναμώσεις, ἐντάξει;»

Χθὲς ξαναδιάβασα τὸ *Ἡμερολόγιο πένθους* τοῦ Ρολάν Μπάρτ, τὸ τετράδιο πού κρατοῦσε καθημερινὰ ἐπὶ ἕνα χρόνον μετὰ τὸ θάνατο τῆς μητέρας του. *Γνώρισα τὸ σῶμα τῆς μητέρας μου, γράφει, πρῶτα ἄρρωστο, ἐτοιμοθάνατο κατόπιν. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ σταμάτησα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀποφάσισα νὰ σοῦ γράψω. Σὲ σένα πού εἶσαι ἀκόμη ζωντανή.*

Ἐκεῖνα τὰ Σάββατα στὸ τέλος τοῦ μήνα, ὅταν, ἂν σοῦ εἶχαν ἀπομείνει χρήματα μετὰ τὴν πληρωμὴ τῶν λογαριασμῶν, πηγαίναμε στὸ ἐμπορικὸ κέντρο. Κάποιοι

βάζουν τὰ καλά τους γιὰ νὰ πᾶνε στὴν ἐκκλησία ἢ ὅταν εἶναι καλεσμένοι σὲ τραπέζι. Ἐμεῖς πάλι ντυνόμαστε στὴν τρίχα γιὰ νὰ πᾶμε στὸ ἐμπορικὸ κέντρο τοῦ διαπολιτειακοῦ 1-91. Ξυπνοῦσες νωρὶς νωρὶς καὶ σοῦ ἴπαιρνε μίαν ὥρα γιὰ νὰ βαφτεῖς, νὰ φορέσεις τὸ μαῦρο φόρεμα μὲ τὶς πούλιες, τὸ μοναδικὸ ζευγάρι χρυσοῦς κρίκους ποὺ εἶχες καὶ τὰ λαμὲ μαῦρα παπούτσια σου. Ἐπειτα γονάτιζες καί, ἀφοῦ πασάλειβες τὰ μαλλιά μου μὲ μιὰ χούφτα μπριγιαντίνη, μὲ χτένιζες.

Ἄν κάποιος ξένος μᾶς ἔβλεπε ἐκεῖ δὲν θὰ καταλάβαινε ὅτι ψωνίζαμε ἀπὸ τὸ γωνιακὸ μπακάλικο τῆς γειτονιάς στὴ λεωφόρο Φράνκλιν, ὅπου στὴν εἴσοδο ἦταν πεταμένες ἕνα σωρὸ ἀποδείξεις τροφίμων, ὅπου βασικὰ προϊόντα, ὅπως τὸ γάλα καὶ τὰ ἀβγά, κόστιζαν τριπλάσια ἀπ' ὅ,τι στὰ προάστια, ὅπου τὰ μῆλα, μαραγκιασμένα καὶ χτυπημένα, στοιβάζονταν σὲ ἕνα κασόνη ποὺ ὁ πάτος του μούλιαζε σὲ γουρουνήσιο αἷμα ποὺ ἔσταζε ἀπὸ τὸ κιβώτιο μὲ τὰ χύμα χοιρινὰ παιδάκια, ξεπαγωμένα ἀπὸ ὥρα.

«Ἐλα νὰ πάρουμε τὶς σοκολάτες τὶς καλές», ἔλεγες ἐσὺ δείχνοντας τὸν πάγκο μὲ τὶς Godiva. Παίρναμε μιὰ μικρὴ χαρτοσακούλα καὶ διαλέγαμε στὴν τύχη πέντε-ἕξι τετράγωνα σοκολατάκια. Συχνὰ αὐτὰ ἦταν ὅλα κι ὅλα τὰ ψώνια μας. Ἐπειτα φεύγαμε, περπατούσαμε μὲ τὰ σοκολατάκια νὰ πηγαινοέρχονται ἀνάμεσά μας, ὥσπου τὰ δάχτυλά μας γυάλιζαν πασαλειμμένα καὶ γλυκά. «Ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς», ἔλεγες πιπιλώνοντας τὰ δάχτυλά σου, μὲ ξεφτισμένο τὸ ρόζ βερνίκι τῶν νυχιῶν σου ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἐβδομάδα δουλειᾶς στὸ σαλόνι μανικιούρ-πεντικιούρ.

Τότε μὲ τις γροθιές σου, πού φώναζες καταμεσῆς στὸ πάρκινγκ, ἐνῶ ὁ ἥλιος τῆς δύσης ἔριχνε κόκκινες ἀνταύγειες στὰ μαλλιά σου. Ἐγώ, μὲ τὰ χέρια νὰ προστατεύουν τὸ κεφάλι μου, σ' ἔβλεπα νὰ βαρᾶς τὰ πάντα γύρω μου μὲ τις γροθιές σου.

Ἐκεῖνα τὰ Σάββατα πού περνοδιαβαίναμε στοὺς διαδρόμους, ὥσπου τὰ μαγαζιά κατέβαζαν ἕνα-ἕνα τὰ στόρια τους. Ὑστερα πηγαίναμε στὴ στάση τοῦ λεωφορείου λίγο πιὸ κάτω στὸ δρόμο, οἱ ἀνάσες μας νὰ αἰωροῦνται ἀπὸ πάνω μας, τὸ βᾶψιμό σου νὰ ξεραίνεται πάνω στὸ πρόσωπό σου. Μὲ τὰ χέρια μας ἄδεια ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἴδια μας τὰ χέρια.

Σήμερα τὸ πρωί, λίγο πρὶν ξημερώσει, ἕνα ἐλάφι στάθηκε ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρό μου, σὲ μιὰ ὀμίγλη τόσο πυκνὴ καὶ φωτεινὴ, πού τὸ δεύτερο, λίγο πιὸ πίσω, φάνταζε ἡμιτελὴς ἤσκιος τοῦ πρώτου.

Χρωμάτισέ το αὐτό. Καὶ νὰ τ' ὀνομάσεις, «Ἡ ἱστορία τῆς μνήμης».

Ἡ ἀποδημία ἐνδέχεται νὰ πυροδοτηθεῖ ἀπὸ τὴ γωνία τοῦ ἡλίου, πού ὑποδεικνύει τὴν ἀλλαγὴ τῆς ἐποχῆς, τῆς θερμοκρασίας, τῆς ζωῆς τῶν φυτῶν, τοῦ ἀποθέματος τῶν τροφίμων. Οἱ θηλυκὲς πεταλοῦδες μονάρχες γεννοῦν τ' ἀβγά τους στὴ διαδρομὴ. Κάθε ἱστορία ἔχει παραπάνω ἀπὸ ἕνα νῆματα, κάθε νῆμα μιὰ ἀφήγηση χωρισμοῦ. Τὸ ταξίδι εἶναι ἑπτὰ χιλιάδες ἑπτακόσια ἑβδομήντα χιλιόμετρα, περισσότερα ἀπὸ τὸ μῆκος αὐτῆς τῆς χώρας. Οἱ πεταλοῦδες μονάρχες πού πετοῦν πρὸς τὸν νότο δὲν θὰ κατορθώσουν νὰ ἐπιστρέψουν στὸν βορρά. Κάθε ἀναχώ-

ρηση, έπομένως, είναι όριστική. Μόνο τὰ παιδιά τους έπιστρέφουν· μόνο τὸ μέλλον έπισκέπτεται ξανά τὸ παρελθόν.

Τί άλλο είναι μιὰ χώρα παρὰ μιὰ πρόταση χωρίς όρια, μιὰ ζωή;

Τότε πὸν έδειξες στὸν Κινέζο χασάπη τὸ ψημένο γουρούνι κρεμασμένο ἀπ' τὸ τσιγκέλι. «Τὰ πλευρά του είναι όλίδια μὲ καμένου ανθρώπου». Ἔνα ξερό γελάκι σου ξέφυγε, έπειτα σώπασες, έβγαλες τὸ πορτοφόλι σου και μὲ μιὰ σύσπαση στὸ πρόσωπο μέτρησες ακόμα μιὰ φορά τὰ χρήματά μας.

Τί άλλο είναι μιὰ χώρα παρὰ μιὰ πρόταση ζωῆς;

Τότε μὲ ἕνα γαλόνι γάλα. Τὸ γυάλινο μπουκάλι έσπασε πάνω στὸ κόκαλο τοῦ ώμου μου, λευκὴ βροχὴ χύθηκε, κύλησε σταθερὰ στὰ πλακάκια τῆς κουζίνας.

Τότε στὸ λούνα πάρκ Six Flags, πὸν μπῆκες μαζί μου στὸ Σούπερμαν ρόλερ-κόστερ γιατί φοβόμουν νὰ μπῶ μόνος μου. Κι ύστερα έκανες έμετό, μὲ τὸ κεφάλι σου χωμένο όλόκληρο μὲς στὸν σκουπιδοτενεκέ. Κι έγώ, στριγγλίζοντας ἀπὸ χαρὰ, ξέχασα νὰ σοῦ πῶ *Εὐχαριστῶ*.

Τότε πὸν πήγαμε σ' ἕνα Goodwill² κι άρχισες νὰ στοιβάξεις στὸ καρότσι ὅ,τι αντικείμενο μὲ κίτρινη έτικέτα έβρισκες μπροστά σου, γιατί τῆ μέρα εκείνη κίτρινη έτικέτα σήμαινε πενήντα τοῖς έκατὸ έπιπλέον έκπτωση. Ἔσπρωχνα τὸ καρότσι, άνεβασμένος στὸ πίσω μέρος γλιστροῦσα νιώθοντας πλούσιος μὲ τὰ λάφυρα, τοὺς άχρηστους θησαυρούς μας. Εἶχες τὰ γενέθλιά σου. Τὸ ρίχναμε έξω, τρελές σπατάλες. «Μοιάζω μὲ πραγματικὴ Ἄμερικάνα;» ρώτησες, τσιτώνοντας ἕνα λευκὸ φόρεμα πάνω

στό σώμα σου. Παραῆταν ἐπίσημο γιὰ νὰ τὸ φορέσεις ὅπουδήποτε, ἀρκετὰ χαλαρὸ ὅμως ὥστε νὰ ὑπάρξει ἴσως μιὰ κάποια χρησιμότητα. Κάποια εὐκαιρία. Ἐγνεψα χαμογελώντας πλατιά. Στὸ μεταξύ, τὸ καρτόσι ἦταν τόσο φίσκα πὸν δὲν ἔβλεπα μπροστά μου.

Τότε μὲ τὸ μαχαίρι τῆς κουζίνας — ἐκεῖνο πὸν τὸ ἴπιασες κι ὕστερα τ' ἄφησες πάλι τρέμοντας σύγκορμη, κι εἶπες σιγανά, «Ἐξω. Ἐξω». Κι ἐγὼ πετάχτηκα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα, κατηφόρισα τρέχοντας τοὺς μαύρους δρόμους τοῦ καλοκαιριοῦ. Ἐτρεχα ὥσπου ξέχασα ὅτι ἤμουνα δέκα χρονῶν, ὥσπου τὸ μόνο πὸν ἀκουγα ἀπὸ μένα ἦταν ὁ χτύπος τῆς καρδιάς μου.

Τότε στὴ Νέα Ὑόρκη, μίᾳ ἐβδομάδα μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἐξάδερφου Φουόνγκ σὲ αὐτοκινητιστικὸ δυστύχημα, μπῆκα στὸ τρένο στὴ γραμμὴ 2 πὸν πῆγαινε βόρεια, καὶ καθὼς οἱ πόρτες ἀνοιγαν εἶδα τὸ πρόσωπό του, καθαρὸ καὶ ὀλοστρόγγυλο νὰ μὲ κοιτάζει κατὰματα, ὀλοζώντανο. Μοῦ κόπηκε ἡ ἀνάσα, ἂν καὶ ἤξερα ὅτι ἦταν ἀπλῶς κάποιος πὸν τοῦ ἔμοιαζε. Αὐτὸ ὅμως μὲ ἀνάγκασε νὰ δῶ κάτι πὸν νόμιζα ὅτι δὲν θὰ ξανάβλεπα ποτέ — τὰ χαρακτηριστικὰ του μὲ τόση ἀκρίβεια, δυνατὸ σαγόνι, μεγάλο μέτωπο. Τὸ ὄνομά του ὄρμησε στὴν ἄκρη τῶν χειλιῶν μου πρὶν ἀκόμη ὁ νοῦς μου τὸ συλλάβει. Ἀνέβηκα πάνω, στὴν ἐπιφάνεια καὶ καθισμένος σὲ ἕναν πυροσβεστικὸ κρουνοῦ σὲ πῆρα τηλέφωνο. «Μαμά, τὸν εἶδα», εἶπα ξέπνοα. «Ὀρκίζομαι πῶς τὸν εἶδα, μαμά. Ἐέρω ὅτι λέω βλακειῖες, ἀλλὰ εἶδα τὸν Φουόνγκ στὸ μετρό». Περνοῦσα κρίση πανικοῦ. Καὶ σὺ τὸ ἤξερες. Στὴν ἀρχὴ δὲν εἶπες τίποτα, ἔπειτα ἄρχισες νὰ σιγοτραγουδᾷς

τὸ «Happy birthday», αὐτὴ τὴ μελωδία. Δὲν εἶχα τὰ γενέθλιά μου, αὐτὸ ὅμως ἦταν τὸ μόνο τραγοῦδι πού ἤξερες στὰ ἀγγλικά, καὶ αὐτὸ συνέχισες. Κι ἐγὼ ἀκουγα πιέζοντας τὸ τηλέφωνο τόσο σφιχτὰ στὸ ἀφτί μου πού, ὦρες ἀργότερα, ἓνα ρόζ παραλληλόγραμμο ἦταν ἀκόμη ἀποτυπωμένο στὸ μάγουλό μου.

Εἶμαι εἴκοσι ὀκτῶ χρονῶν, ὕψος ἓνα καὶ ἐξήντα τρία, βάρους πενήντα ἓνα κιλά. Εἶμαι ὁμορφος ἀπὸ τρεῖς συγκεκριμένες γωνίες καὶ ἀπαίσιος ἀπὸ κάθε ἄλλη. Σοῦ γράφω μέσα ἀπὸ ἓνα σῶμα πού κάποτε ἦταν δικό σου. Πού παναπεῖ σοῦ γράφω ὡς γιός.

Ἄν σταθοῦμε τυχεροί, τὸ τέλος τῆς πρότασης θὰ βρῖσκεται ἐκεῖ ἀπ' ὅπου θὰ ξεκινούσαμε. Ἄν σταθοῦμε τυχεροί, κάτι μένει, κάτι μεταφέρεται, ἓνα ἄλλο ἀλφάβητο γραμμένο μέσα στὸ αἷμα, τένοντες, νευρῶνες· πρόγονοι ὠθοῦν σιωπηλὰ τὸ εἶδος τους νὰ πετάξει πρὸς τὸν νότο, νὰ στρίψει πρὸς τὸν ἀφηγηματικὸ τόπο στὸν ὁποῖο κανεῖς δὲν προορίζοταν νὰ ἐπιζήσει.

Τότε στὸ σαλόνι μανικιούρ-πεντικιούρ, πού σὲ ἀκουσα ἀθελά μου νὰ παρηγορεῖς μιὰ πελάτισσα γιὰ κάποιον δικό της πού εἶχε πρόσφατα πεθάνει. Ἐνῶ τῆς ἔφτιαχνες τὰ νύχια ἐκείνη μιλοῦσε κι ἐκλαιγε. «Ἐχασα τὸ μωρό μου, τὸ κοριτσάκι μου, τὴν Τζούλι. Δὲν τὸ πιστεύω, ἦταν ἡ πιὸ δυνατὴ ἀπ' ὅλες, τὸ μεγαλύτερο παιδί μου».

Ἐσὺ ἔγνεφες, τὸ πρόσωπό σου πίσω ἀπὸ τὴ μάσκα ἦταν σοβαρό. «Ἐντάξει, ἐντάξει», εἶπες στ' ἀγγλικά, «μὴν κλαίει. Ἡ Τζούλι σου», συνέχισες, «πῶς πεθάνει;»

«Καρκίνος», απάντησε ή κυρία. «Και μάλιστα έκει, στην πίσω αϋλή! Πέθανε εκεί στην πίσω αϋλή, πού να πάρει!»

Ήφησες τó χέρι της, κατέβασες τή μάσκα. Καρκίνος. Ήσκυφες πρós τά μπρός. «Και ή μαμά μου από καρκίνο πέθανε». Σιωπή έπεσε στο δωμάτιο. Οί συναδέλφισσές σου μετακινήθηκαν νευρικά στις θέσεις τους. «Άλλά γιατί πίσω αϋλή, γιατί πεθάνει εκεί;»

Ή γυναίκα σκούπισε τά μάτια της. «Έκει μένει. Ή Τζούλι είναι τó άλογο μου».

Ήσú έγνεψες, φόρεσες τή μάσκα σου και συνέχισες να τής βάφεις τά νύχια. Ήταν ή γυναίκα έφυγε πέταξες τή μάσκα στην άλλη άκρη τού δωματίου. «Για ένα γαμημένο άλογο;» ειπες στα βιετναμέζικα. «Τó κέρατό μου! Κι έγω ήμουν έτοιμη να πάω λουλούδια στον τάφο τής κόρης της!» Ήλη τήν υπόλοιπη μέρα, κι ενώ έκανες μανικιούρ σε διάφορα χέρια, σήκωνες τó κεφάλι και φώναζες, «Ένα γαμημένο άλογο ήτανει!» κι όλοι γελούσαμε.

Τότε στα δεκατρία μου, όταν έπιτέλους ειπα φτάνει. Τó χέρι σου στον άέρα, τó όστο τών ζυγωματικών μου να τσούζει από τó πρώτο χτύπημα. «Φτάνει, μαμά. Σταμάτα. Σε παρακαλώ». Σε κοίταξα σκληρά κατάματα όπως στο μεταξύ ειχα μάθει να κοιτάζω τους τραμπούκους. Ήσú στράφηκες άλλοϋ και, χωρίς κανένα σχόλιο, φόρεσες τó καφέ μάλλινο παλτό σου και σηκώθηκες να πās στο μπακάλικο. «Πάω να πάρω άβγά», ειπες χωρίς να γυρίσεις, λές και δέν ειχε συμβει τίποτα. Κι όμως ξεέραμε κι οί δύο ότι δέν θα με χτυποϋσες ποτέ ξανά.

Οί πεταλοῦδες μονάρχες πού ἐπιζοῦσαν περνοῦσαν αὐτὸ τὸ μήνυμα στὰ παιδιὰ τους. Ἡ μνήμη τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας πού εἶχαν χαθεῖ ἀπὸ τὸν πρῶτο τους χειμῶνα εἶχε ὑφανθεῖ μέσα στὰ γονιδιά τους.

Πότε τελειώνει ἓνας πόλεμος; Πότε μπορῶ νὰ πῶ τ' ὄνομά σου καὶ νὰ σημαίνει τ' ὄνομά σου καὶ μόνο, κι ὄχι ὅλα ὅσα ἄφησες πίσω σου;

Τότε, ἐκείνη τῆ φορὰ πού ζύπνησα σὲ μιὰ ὥρα κυανῆ σὰν τὸ μελάνι, μὲ τὸ κεφάλι μου —ὄχι, τὸ σπίτι— πλημμυρισμένο ἀπαλλῆ μουσικῆ. Πάτησα τὰ πόδια μου στὸ δροσερὸ παρκέ καὶ μπῆκα στὸ δωμάτιό σου. Τὸ κρεβάτι σου ἦταν ἄδειο. «Μαμά», εἶπα, ἀσάλευτος σὰν κομμένο ἄνθος πάνω ἀπὸ τῆ μουσικῆ. Ἦταν Σοπὲν καὶ ἐρχόταν μέσα ἀπὸ τὴν ντουλάπα. Ἡ πόρτα χάραζε λὲς ἓνα φῶς κοκκινωπὸ, σὰν εἴσοδος σὲ φλεγόμενο τόπο. Κάθισα ἀπ' ἔξω ἀκούγοντας τὴν ὀβερτούρα καὶ τῆ σταθερὴ σου ἀνάσα ἀπὸ κάτω. Δὲν ξέρω πόση ὥρα ἔμεινα ἐκεῖ. Κάποια στιγμή ὅμως γύρισα στὸ κρεβάτι μου, τράβηξα τὰ σκεπάσματα μέχρι πάνω στὸ πιγούνη, ὥσπου σταμάτησε ὄχι ἢ μουσικῆ ἀλλὰ τὸ δικό μου τρεμούλιασμα. «Μαμά», εἶπα ξανά στὸν κανένα, «γύρνα πίσω. Γύρνα, βγές ἔξω».

Κάποτε μοῦ εἶπες ὅτι τὸ μάτι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ πιὸ μοναχικὴ δημιουργία τοῦ θεοῦ. Ὅτι ἓνα μεγάλο κομμάτι τοῦ κόσμου περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴν κόρη τοῦ ματιοῦ, κι ὅμως αὐτὴ δὲν κρατᾷ τίποτα. Τὸ μάτι, μοναχὸ μέσα στὴν κόχη του, δὲν ξέρει κὰν ὅτι ὑπάρχει ἄλλο ἓνα, πανομοίωτυπο, λίγα ἑκατοστὰ παρακεῖ, ἐξίσου πεινασμένο, ἐξίσου κενό. Ἀνοίγοντας τὴν ἐξώπορτα στὸ πρῶτο χιόνι τῆς ζωῆς μου, ψιθύρισε, «Κοίτα».

Τότε, ἐνῶ καθάριζες ἓνα καλάθι φρέσκα φασολάκια πάνω ἀπὸ τὸ νεροχύτη, εἶπες ἔτσι στὰ καλὰ καθούμενα, «Δὲν εἶμαι τέρας. Μάνα εἶμαι».

Τί ἐννοοῦμε ὅταν λέμε ἐπιζήσας; Ἴσως ὁ ἐπιζήσας εἶναι ὁ τελευταῖος πού γυρνᾷ σπίτι, ἡ τελευταία πεταλούδα μονάρχης πού προσγειώνεται σὲ ἓνα κλαδί ἤδη βαρὺ ἀπὸ φαντάσματα.

Τὸ πρωινὸ μᾶς ἔζωσε.

Ἀφήνω κάτω τὸ βιβλίο. Τὰ κεφάλια ἀπὸ τὰ φρέσκα φασολάκια σπᾶνε ἀκόμη. Πέφτουν μέσα στὸ νεροχύτη μ' ἓναν ἤχο κούφιο, σὰν δάχτυλα. «Δὲν εἶσαι τέρας», εἶπα.

Ὅμως εἶπα ψέματα.

Αὐτὸ πού ἤθελα πραγματικὰ νὰ πῶ ἦταν ὅτι ἓνα τέρας δὲν εἶναι δὴ κάτι τόσο φοβερό. Μὲ προέλευση ἀπὸ τὴ λατινικὴ ρίζα *monstrum*, σήμαινε θεϊκὸς ἀγγελιοφόρος καταστροφῆς, λέξη πού ἔπειτα, ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα γαλλικά, κατέληξε νὰ σημαίνει ζῶο μὲ μυριάδες προελεύσεις: κένταυρος, γρύπας, σάτυρος. Ὅταν εἶσαι τέρας, εἶσαι ἓνα σημάδι ὑβριδικό, ἓνας φάρος· καταφύγιο καὶ προμήνυμα συνάμα.

Διάβασα ὅτι γονεῖς πού πάσχουν ἀπὸ μετατραυματικὸ στρες εἶναι πιθανότερο νὰ χτυπήσουν τὰ παιδιὰ τους. Αὐτὸ τελικὰ ἴσως καὶ νὰ ἔχει μιὰ τερατώδη προέλευση. Ἴσως, ἀπλώνοντας χέρι στὸ παιδί σου εἶναι σὰν νὰ τὸ προετοιμάξεις γιὰ πόλεμο. Τὸ νὰ πεῖς ὅτι κατέχεις ἓνα χτύπο καρδιάς δὲν εἶναι ποτὲ τόσο ἀπλὸ ὅσο τὸ καθῆκον τῆς καρδιάς ν' ἀπαντᾷ ναι ναι ναι στὸ σῶμα.

Δὲν ξέρω.

Αυτό που ξέρω είναι ότι τότε στο Goodwill μου έδωσες τὸ ἄσπρο φόρεμα, καὶ μὲ μάτια γουρλωμένα κι ἀνέκφραστα ρώτησες, «Μπορεῖς νὰ διαβάσεις τί λέει καὶ νὰ μοῦ πεῖς ἂν εἶναι ἀνθεκτικὸ στὴ φωτιά;» Ἔψαξα τὴν οὐγία, κοίταξα προσεκτικὰ τὸ ταμπελάκι, καὶ μὴ μπορώντας κι ἐγὼ νὰ διαβάσω τί ἔγραφε ἀπάντησα, «Ναί». Τὸ εἶπα ἔτσι κι ἀλλιῶς. «Ναί», εἶπα ψέματα κι ἀκούμπησα τὸ φόρεμα πάνω σου, ψηλὰ ὡς τὸ σαγόνι. «Εἶναι ἀνθεκτικὸ στὴ φωτιά».

Μέρες ἀργότερα, ἓνα παιδὶ τῆς γειτονιᾶς ποὺ ἔκανε ποδήλατο μὲ εἶδε στὴν μπροστινὴ αὐλή, ἐνῶ ἐσὺ ἔλειπες στὴ δουλειά, νὰ φορᾶω αὐτὸ τὸ φόρεμα — τὸ εἶχα φορέσει θέλοντας νὰ σοῦ μοιάσω περισσότερο. Τὴν ἐπομένη τὰ παιδιὰ μὲ κορόιδευαν στὸ διάλειμμα — ἀνώμαλε, γυναικούλα, πούστη. Πολὺ ἀργότερα θὰ μάθαινα πὼς οἱ λέξεις αὐτὲς ἦταν ἐπίσης παραλλαγὲς τῆς λέξης τέρας.

Κάποιες φορές φαντάζομαι τὶς πεταλοῦδες μονάρχες νὰ ξεφεύγουν ὄχι ἀπὸ τὸ χειμῶνα ἀλλὰ ἀπὸ τὰ νέφη Ναπάλμ τῶν παιδικῶν σου χρόνων στὸ Βιετνάμ. Τὶς φαντάζομαι νὰ πετοῦν ἀνέπαφες μέσα ἀπὸ τὶς πύρινες ἐκρήξεις, μὲ τὰ μικρὰ μαυροκόκινα φτεράκια τους νὰ τρεμουλιάζουν σὰν στάχτες ποὺ αἰωροῦνται ἐπὶ χιλιάδες χιλιόμετρα στὸν οὐρανό, κι ἔτσι, κοιτώντας ψηλὰ, δὲν μπορεῖς πιά νὰ ὑπολογίσεις ἀπὸ ποιά ἐκρηξὴ προέρχονται· εἶναι ἀπλῶς μιὰ οἰκογένεια ἀπὸ πεταλοῦδες ποὺ αἰωροῦνται στὸν καθαρὸ διαυγὴ ἀέρα, μὲ τὰ φτερά τους ἐντέλει, μετὰ ἀπὸ τόσους πύρινους ὀλέθρους, ἀνθεκτικὰ στὴ φωτιά.

«Πολὺ χαίρομαι, μωρό μου». Μὲ πρόσωπο πέτρινο

κοίταξες πέρα, πάνω από τὸν ὤμο μου, μὲ τὸ φόρεμα στερεωμένο πάνω στὸ στέρνο σου. «Πολὺ χαίρομαι».

Εἶσαι μάνα, μαμά. Κι εἶσαι καὶ τέρας. Τὸ ἴδιο ὅμως ἰσχύει καὶ γιὰ μένα — κι αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ γυρίσω τὴν πλάτη. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ πῆρα τὴν πιὸ μοναχικὴ δημιουργία τοῦ θεοῦ καὶ σ' ἔβαλα μέσα της.

Κοίτα.

Σ' ΕΝΑ ΠΑΛΙΟΤΕΡΟ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, ἓνα ποὺ ἔχω πλέον σβῆσει, σοῦ ἔγραφα πῶς κατέληξα νὰ γίνω συγγραφέας. Πῶς ἐγώ, ὁ πρῶτος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια ποὺ ἔκανε ἀνώτερες σπουδές, τὶς κατασπατάλησα σὲ ἓνα πτυχίον Ἀγγλικῆς Φιλολογίας. Πῶς ξέφυγα ἀπὸ τὰ φρικτὰ γυμνασιακὰ μου χρόνια περνώντας τὶς μέρες μου χαμένος στὶς βιβλιοθηκὲς τῆς Νέας Ὑόρκης ἀνάμεσα σὲ στοῖβες βιβλίων διαβάζοντας ἄγνωστα κείμενα νεκρῶν, ποὺ οἱ περισσότεροὶ τοὺς οὔτε ποὺ φαντάστηκαν ποτὲ πῶς ἓνα πρόσωπο σὰν τὸ δικό μου θὰ αἰωροῦνταν πάνω ἀπὸ τὶς δικές τους προτάσεις — πόσο μάλλον πῶς οἱ προτάσεις αὐτὲς θὰ μοῦ ἔσωζαν τὴ ζωὴ. Ὅμως τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχει πιά σημασία. Σημασία ἔχει ὅτι ὅλα αὐτὰ — ἂν καὶ τὸ ἀγνοῦσα τότε — μὲ ἔφεραν ἐδῶ, σὲ τούτη τὴ σελίδα, γιὰ νὰ σοῦ πῶ ὅλα ὅσα ποτὲ δὲν θὰ μάθεις.

Αὐτὸ ποὺ συνέβη ἦταν πῶς κάποτε ἤμουν ἓνα ἀγόρι καὶ ἤμουν ἀλώβητος. Ἦμουν ὀκτῶ χρονῶν ὅταν στάθηκα στὸ τριάρι ποὺ μέναμε στὸ Χάρτφορντ καὶ κάρφωσα τὸ βλέμμα στὸ πρόσωπο τῆς γιαγιᾶς Λάν ἐνῶ ἐκείνη κοιμόταν. Ἄν καὶ ἦταν μητέρα σου, δὲν σοῦ ἔμοιαζε καθόλου. Τὸ δέρμα της, τρεῖς ἀποχρώσεις πιὸ σκουῖρο, στὸ χρῶμα τοῦ χρώματος μετὰ τὴ νεροποντὴ, ἀπλωνόταν πάνω σὲ ἓνα ἀποσκελετωμένο πρόσωπο μὲ μάτια ποὺ ἔλαμπαν σὰν θρυμματισμένο γυαλί. Δὲν ξέρω τί μὲ ἔκανε νὰ φύγω ἀπὸ τὶς χακὶ στρατιᾶς μὲ τὰ στρατιωτάκια μου καὶ νὰ

πλησιάσω στο σημείο που ήταν ξαπλωμένη, κατάχαμα στο ξύλινο πάτωμα και σκεπασμένη με μια κουβέρτα, με τὰ χέρια σταυρωμένα στο στήθος. Ἐνῶ κοιμόταν τὰ μάτια της κινούνταν κάτω ἀπὸ τὰ κλειστά της βλέφαρα. Τὸ μέτωπό της, αὐλακωμένο ἀπὸ βαθιὲς ρυτίδες, σημάδευε τὰ πενήντα ἔξι της χρόνια. Μιὰ μύγα προσγειώθηκε πλάι στο στόμα της κι ἔπειτα τινάχτηκε στὴν ἄκρη τῶν μελανῶν σχεδὸν χειλιῶν της. Τὸ ἀριστερό της μάγουλο συσπάστηκε στιγμιαῖα. Τὸ δέρμα της, γεμάτο ἀνοιχτοὺς μαύρους πόρους, κυμάτιζε θαρρεῖς κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ποτὲ πρὶν δὲν εἶχα ξαναδεῖ τόση κίνηση μέσα στὸν ὕπνο — με ἐξαίρεση τὰ σκυλιὰ που τρέχουν στ' ὄνειρό τους σὲ μέρη που κανεὶς μας ποτὲ δὲν θὰ μάθει.

Τώρα ὅμως συνειδητοποιῶ πὼς ἦταν ἡ ἀκίνησία αὐτὸ που γύρευα, ὄχι τοῦ σώματός της που ἐξακολουθοῦσε νὰ δονεῖται ἀνεπαίσθητα ἐνῶ ἐκείνη κοιμόταν, ἀλλὰ τοῦ νοῦ της. Μονάχα σὲ τούτη τὴν ἐλαφριά σύσπαση ὁ ἐγκέφαλός της, ἄγριος καὶ ἐκρηκτικὸς στο ζύπνιο της, ἠσύχαζε σὲ κάτι που ἔμοιαζε με ἡρεμία. Παρατηρῶ μιὰ ἀγνωστη, σκέφτηκα, μιὰ τῆς ὁποίας τὰ χεῖλη παίρνουν μιὰ ἔκφραση ἱκανοποίησης, ξένη πρὸς τὴν Λὰν που ἤξερα ὅταν ἦταν ζύπνια, ἐκείνη που οἱ προτάσεις της μπαίνουνόβγαίνουν κροταλίζοντας ἀπὸ μέσα της, με τὴ σχιζοφρένεια στὰ χειρότερα της μετὰ τὸν πόλεμο. Ἐγὼ ὅμως πάντα ἔτσι τρελὴ τὴν ἤξερα. Ἀπὸ τότε που τὴ θυμᾶμαι σπιθοβολοῦσε μπρὸς στὰ μάτια μου βουτώντας μέσα-ἔξω ἀπὸ τὴ λογικὴ. Ἔτσι, παρατηρώντας τὴν τώρα γαλήνια μὲς στο φῶς τοῦ ἀπόβραδου, ἦταν σὰν νὰ ἔβλεπα πίσω στο χρόνο.

Τὸ μάτι ἄνοιξε. Γυάλινο ἀπὸ τὸ γαλακτώδες ἐπίστρομα τοῦ ὕπνου, ἄνοιξε διάπλατα γιὰ νὰ βασιτῆξει τὴν εἰκόνα μου. Στάθηκα μὲ τὸ σῶμα μου κόντρα στὸ ἥλιο, ἀκίνητοποιημένος ἀπὸ μιὰ ἀκτίνα φωτὸς ποὺ περνοῦσε ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ἔπειτα, ἄνοιξε καὶ τὸ δεύτερο μάτι, τοῦτο δῶ κάπως κόκκινο ἀλλὰ πιὸ καθαρὸ. «Πεινᾶς, Μικρὲ Σκύλε;» μὲ ρώτησε μὲ πρόσωπο ἀνέκφραστο, λὲς καὶ κοιμόταν ἀκόμη.

Ἔγνεψα καταφατικά.

«Τί νὰ φᾶμε τέτοια ὥρα;» Ἔκανε μιὰ κίνηση δείχνοντας γύρω τὸ δωμάτιο.

Ρητορική ἐρώτηση, κατέληξα δαγκώνοντας τὰ χεῖλη μου.

Ἔκανα ὅμως λάθος. «Εἶπα *Τί* μποροῦμε νὰ φᾶμε;» Ἀνασηκώθηκε, μὲ τὰ μακριὰ ὡς τοὺς ὤμους μαλλιά της νὰ ἀπλώνονται πίσω της σὰν νὰ ἦταν καρτουν ἐν μέσω γιγάντιας ἔκρηξης. Σύρθηκε κοντά μου, κάθισε ἀνακούρκουδα μπροστὰ στὰ παραταγμένα στρατιωτάκια μου, πῆρε ἓνα στὸ χέρι της καὶ ζουλώντας το ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά της τὸ παρατήρησε. Τὰ νύχια της, ἄψογα βαμμένα καὶ μανικουρισμένα ἀπὸ ἐσένα, μὲ τὴ συνηθισμένη σου ἀκρίβεια, ἦταν τὸ μοναδικὸ ἀψεγάδιαστο στοιχεῖο πάνω της. Εὐπρεπῆ, μὲ ρουμπινένια λάμψη, ξεχώριζαν ἀπὸ τίς ροζιασμένες, σκασμένες ἀρθρώσεις τῶν χεριῶν της, καθὼς κρατοῦσε τὸ στρατιωτάκι μου, ἓναν ἀσυρματιστῆ, σὰν νὰ ἦταν ἔργο τέχνης ποὺ μόλις εἶχε ξεθάψει ἀπὸ τὴ γῆ.

Μὲ ἓναν ἀσύρματο στὴν πλάτη, στηριγμένος στὸ ἓνα του γόνατο, ὁ στρατιώτης θα φωνάζει ἐσαεὶ μέσα στὸ δέκτη. Ἡ στολή του ἔδειχνε πολεμιστῆ τοῦ Β' Παγκο-

σμίου Πολέμου. «Ποιός είσαι, μεσιέ;» ρώτησε τὸν πλαστικό ἄνθρωπο μὲ τὰ σπαστά της ἀγγλο-γαλλικά. Μὲ μιὰ σπασμωδική κίνηση κόλλησε τὸν ἀσύρματό του στὸ ἄφτί της καὶ ἀφουγκράστηκε προσεκτικά, κοιτώντας με μὲ ἔνταση. «Ξέρεις τί μοῦ λένε, Μικρὲ Σκύλε;» ψιθύρισε στὰ βιετναμέζικα. «Μοῦ λένε...» Ἔγειρε μονόπαντα τὸ κεφάλι σκύβοντας πρὸς τὸ μέρος μου· ἡ ἀνάσα της εἶχε κάτι ἀνάμεσα σὲ παστίλιες γιὰ τὸ βήχα καὶ στὴν κρεάτινη μυρωδιὰ τοῦ ὕπνου, ἐνῶ τὸ χαλκὶ ἄνθρωπάκι, τὸ κεφάλι του, ἦταν βυθισμένο μέσα στὸ ἄφτί της. «Λένε ὅτι οἱ καλοὶ στρατιῶτες νικᾶνε μόνο ὅταν τοὺς ταΐζει ἡ γιαιγιά τους». Ἐνα ξερὸ γελᾶκι σὰν κακάρισμα βγῆκε ἀπὸ τὸ στόμα της· σταμάτησε ἀπότομα καὶ τὸ πρόσωπό της ἔγινε τελείως ἀνέκφραστο καὶ ἀφοῦ ἔβαλε τὸν ἀσύρματιστὴ στὸ χέρι μου μοῦ ἔκλεισε τὴ χούφτα. Ἐπειτα σηκώθηκε καὶ ἔσυρε τὰ βήματά της ὡς τὴν κουζίνα, μὲ τὰ σανδάλια της νὰ χτυπᾶνε πίσω της. Ἐσφιζα τὸ μήνυμα, μὲ τὴν πλαστικὴ κεραία νὰ μπήγεται στὴ χούφτα μου, ἐνῶ ἡ μουσικὴ ρέγκε πού ἀκούγόταν πνιχτὰ πίσω ἀπὸ τὸν τοῖχο τοῦ γείτονα διαπτότιζε τὸ δωμάτιο.

Μὲ ἔχουν ἀποκαλέσει καὶ μὲ ἀποκαλοῦν μὲ πολλοὺς τρόπους. Μικρὸς Σκύλος ἦταν τὸ ὄνομα πού μὲ φώναζε ἡ Λάν. Γιὰ ποιὸ λόγο ἄραγε, μιὰ γυναίκα πού εἶχε δώσει στὸν ἑαυτὴ της καὶ στὴν κόρη της ὀνόματα λουλουδιῶν, ἀποκαλοῦσε τὸν ἐγγονό της σκύλο; Πρόκειται γιὰ μιὰ γυναίκα πού προσέχει τοὺς δικούς της, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπάντηση. Ὅπως ξέρεις, στὸ χωριὸ ὅπου μεγάλωσε ἡ Λάν, ἕνα παιδί, συχνὰ τὸ μικρότερο καὶ πιὸ ἀδύναμο ἀνάμεσα

στά άλλα, όπως ήμουν εγώ, παίρνει το πιο αποτρόπαιο όνομα: δαίμονας, παιδι-φάντασμα, γουρουνομούρης, μαϊμουδογέννα, βουβαλοκέφαλος, μπάσταρδος· μικρός σκύλος ήταν από τα πιο τρυφερά όνόματα. Κι αυτό έπειδή τα κακά πνεύματα που περιτριγυρούν το σπίτι και στήνουν καρτέρι στα ύγιη όμορφα παιδιά, όταν ακούνε να φωνάζουν για φαγητό ένα όν ποταπό και φρικώδες, προσπερνούν το σπίτι όποτε το παιδί σώζεται. Έπομένως αν αγαπάς κάποιον του δίνεις ένα όνομα τόσο ευτελές που τα κακά πνεύματα ίσως να μην το πειράζουν κι έτσι έπιζησει. "Ένα όνομα διάφανο σαν άερας μπορεί να λειτουργήσει και σαν άσπίδα. Η άσπίδα του Μικρού Σκύλου.

Κάθισα χάρω στα πλακάκια της κουζίνας παρακολουθώντας την Λάν να καταβροχθίζει άχνιστό ρύζι μέσα από δυο πορσελάνινες κοϋπες με βαθυγάλαζες περιεκοκλάδες στο χεϊλος. Αρπάζοντας την τσαγιέρα έριξε τσάι γιασεμιού πάνω στο ρύζι και μερικοί κόκκοι επέπλευσαν μες στο άχνό κεχριμπαρι υγρό. Καθισμένοι στο πάτωμα περνούσαμε μεταξύ μας την άρωματική άχνιστή κοϋπα. Είχε μιá γεύση όπως φαντάζεσαι τη γεύση των τσακισμένων λουλουδιών — πικρή και στεγνή, με μιá φωτεινή γλυκιά επίγευση. «Άληθινό χωριάτικο φαί». Η Λάν χαμογέλασε πλατιά. «Αυτό είναι το δικό μας φάστ φούντ, Μικρέ Σκύλε. Αυτό είναι το δικό μας McDonald's!» Και γέρνοντας προς τη μία πλευρά άφησε μιá ήχηρη πορδή. Μιμήθηκα το παράδειγμά της άφηνοντας κι εγώ μιá, και μπήξαμε και οι δυο τα γέλια κλείνοντας τα μάτια. Έπειτα εκείνη σταμάτησε. «Τέλειωνε». Κι έδειξε την κοϋπα με το σαγόνι της. «Κάθε